

Una recuperació intensiva en ocupació: factors explicatius

Una de les principals característiques de la recuperació de l'economia espanyola és la seva forta creació d'ocupació. En el trienni 2015-2017, el nombre de llocs de treball equivalents a temps complet (ETC) va augmentar en una mica més de 500.000 a l'any,¹ un creixement anual mitjà del 3,0%.² Atès el sòlid funcionament del mercat laboral, tot seguit analitzem els factors que expliquen l'elevada intensitat en la creació d'ocupació al llarg de la recuperació.

La relació entre el PIB i l'ocupació abans i després de la crisi

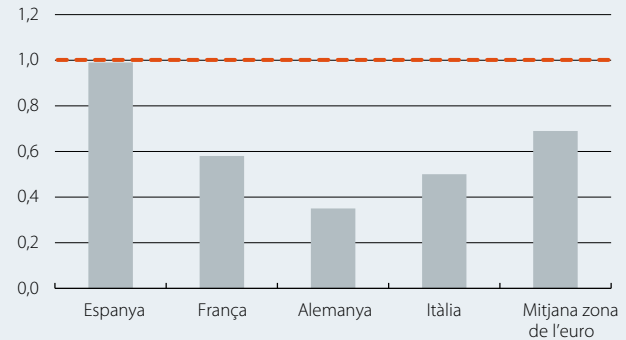
Entre el 1T 2015 i el 1T 2018, l'ocupació ETC va créixer el 8,9% i el PIB va avançar el 9,8%, la qual cosa ens dona una ràtio de 0,91 llocs de treball creats per cada nova unitat de PIB, una xifra molt elevada i substancialment superior a la de la resta de països de la zona de l'euro. A més a més, aquesta xifra contrasta amb l'experiència passada de l'economia espanyola. Per exemple, el BCE estima que, fins al 2008, a Espanya, l'augment de l'ocupació per cada punt percentual de creixement del PIB era de 0,6 p. p.³ No obstant això, l'anàlisi del BCE mostra que, en els últims anys, aquesta relació entre ocupació i PIB s'ha reduït de forma sostinguda, fins al punt que Espanya se situa, avui dia, al capdavant de la zona de l'euro, amb gairebé 1 p. p. de creixement de l'ocupació per cada punt percentual de creixement del PIB (vegeu el primer gràfic).

En part, aquesta millora del dinamisme del mercat laboral deriva del fet que l'economia espanyola és capaç de començar a crear ocupació a partir de taxes de creixement del PIB més baixes. En efecte, tal com es pot observar al segon gràfic, la corba que associa el creixement de l'ocupació al sector privat amb el del PIB (l'anomenada corba d'Okun) s'ha desplaçat a l'esquerra des de l'any 2012, de manera que, actualment, l'economia comença a crear ocupació a partir d'un creixement del PIB del 0,5% interanual (un llindar sensiblement inferior a l'1,5% del període 2006-2011). En la mesura que aquest moviment coincideix en el temps amb la reforma laboral del 2012, aquesta reforma, tal com s'ha analitzat en diversos estudis,⁴ podria ser un dels canvis estructurals que explicaria el major dinamisme del mercat laboral.

1. Segons les dades de la Comptabilitat Nacional.
 2. Aquest increment ha estat lleugerament inferior al del PIB, del 3,3% de mitjana, la qual cosa implica que la forta creació d'ocupació ha estat compatible amb continuar guanyant productivitat (entesa com a productivitat laboral aparent del treball, és a dir, PIB entre treballadors equivalents a temps complet).
 3. Vegeu l'article «La relació entre l'ocupació i el PIB des de la crisi», al Butlletí Econòmic 6/2016 del Banc Central Europeu.
 4. Vegeu Izquierdo, M., Lacuesta, A. i Puente, S., «La reforma laboral del 2012: una primera anàlisi d'alguns dels seus efectes sobre el mercat de treball», Butlletí Econòmic, Banc d'Espanya, setembre 2013.

Espanya: relació entre el creixement de l'ocupació i el PIB *

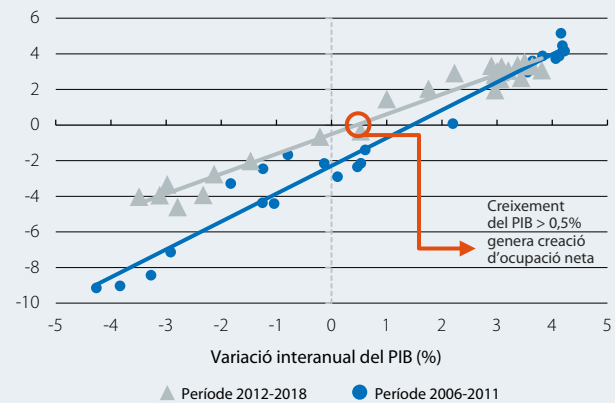
Variació de l'ocupació (p. p.) en resposta a 1 p. p. addicional de creixement del PIB

Nota: * Estimacions del BCE, mitjana per al període del 1999 al 2016.
 Font: CaixaBank Research, a partir d'estimacions del BCE.

Espanya: creixement del PIB i de l'ocupació al sector privat

Variació interanual de l'ocupació (%)

Nota: Cada punt al gràfic correspon a un trimestre.
 Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE.

No obstant això, la forta creació d'ocupació també respon a un component cíclic gens menyspreable. En concret, la destrucció d'ocupació que va implicar la passada crisi econòmica va ser tan forta que, al llarg de la recuperació, és necessari tornar a crear una gran quantitat de llocs de treball. I és que, durant el període 2008-2013, es va destruir ocupació d'una forma molt elevada a conseqüència d'un mercat de treball rígid i dual. D'una banda, la insuficient presència de mecanismes per reduir el nombre d'hores treballades per empleat (és a dir, el marge intensiu) va promoure que l'ajust es realitzés en el marge extensiu (és a dir, amb reduccions de plantilla). Així, tal com es pot observar al tercer gràfic, entre el 2008 i el 2013, la caiguda en l'ocupació va ser molt més intensa que la del PIB, fins al punt que la ràtio entre la reducció de l'ocupació i la del PIB va ser de 2,2. De l'altra, el nombre d'hores treballades va experimentar una caiguda relati-

vament menor que l'ocupació i, en conseqüència, el nombre d'hores treballades per cada empleat va augmentar en els primers anys de la crisi. A més a més, la menor protecció dels treballadors temporals (en relació amb els indefinits) i una taxa de temporalitat molt elevada (del 30% en el 1T 2008) van fomentar que aquesta reducció del nombre de treballadors es dugués a terme mitjançant la no renovació dels contractes temporals (vegeu el quart gràfic).

La composició sectorial també importa

Un altre factor que explica la reducció de la relació entre PIB i ocupació és el canvi en el pes dels diferents sectors econòmics. En el període recessiu (2008-2013), els sectors de la construcció i la indústria van patir més que el sector serveis i, en conseqüència, el pes del valor afegit brut⁵ del sector serveis va augmentar del 70% del 2008 al 76% del 2013. Atès que els serveis tendeixen a mostrar un menor creixement de la productivitat (és a dir, la ràtio del PIB sectorial dels serveis per treballador creix relativament menys), un augment del pes dels serveis contribueix a reduir la bretxa entre el creixement del PIB i el de l'ocupació en el conjunt de l'economia. De fet, en aquest punt, la comparació amb la indústria és especialment il·lustrativa. El creixement acumulat de l'ocupació entre el 1T 2014 i el 1T 2018 ha estat similar als dos sectors (l'11,6% a la indústria i l'11,5% als serveis), però l'evolució respectiva del seu valor afegit brut ha estat molt diferent: en el mateix període (i en termes acumulats), mentre que el sector serveis ha crescut el 10,6%, el sector industrial ho ha fet el 16,2%.

No obstant això, la indústria i la construcció també contribueixen a la intensificació de la creació de llocs de treball. En concret, la forta destrucció d'ocupació que es va produir als dos sectors al llarg de la recessió (per exemple, entre el 2008 i el 2013, van desaparèixer dos de cada tres llocs de treball a la construcció i gairebé un de cada tres a la indústria) fa que avui exhibeixin fortes taxes de creixement per recuperar una part de l'ocupació perduda. Així, en el 1T 2018, es va observar un creixement de l'ocupació del 2,9% al sector industrial i del 7,2% al sector de la construcció, mentre que, entre els anys 2000 i 2008, aquest creixement va ser nul al primer i del 6,5% al segon.

Com serà la relació entre ocupació i PIB en el futur?

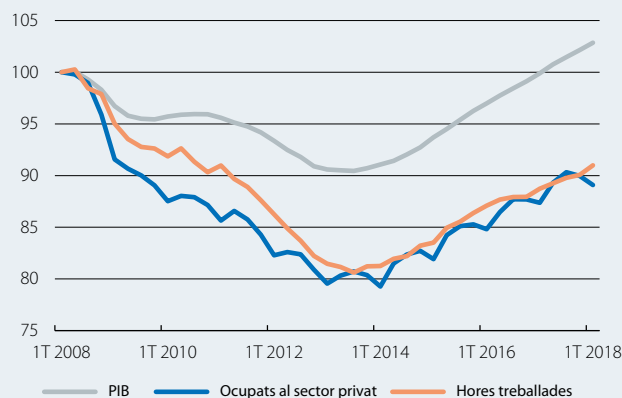
Més enllà de l'embranchida que ofereix la recuperació de l'ocupació a la indústria i a la construcció, la terciarització de l'economia (caracteritzada per la tendència, generalitzada entre les principals economies, a un major pes dels serveis) i un mercat laboral menys rígid suggereixen que la reducció de la relació entre el creixement del PIB i l'ocupació que s'ha produït a Espanya en els últims anys pot tenir un caràcter durador. Així, com hem vist al segon grà-

fic, la corba d'Okun d'Espanya s'ha desplaçat cap a l'esquerra i ens indica que, avui dia, l'economia és capaç de crear ocupació amb taxes de creixement del PIB més baixes. D'altra banda, el menor pendent de la corba d'Okun, que també s'observa al segon gràfic, suggereix que cada empleat addicional té la capacitat de produir més (és a dir, cada augment d'1 p. p. de l'ocupació està associat a un major increment en el creixement del PIB) i que, a més a més, en cas de recessió, la destrucció d'ocupació seria menor.

No obstant això, és important recordar que, malgrat aquestes millores, el mercat laboral espanyol continua tenint molts reptes, com el de l'alta taxa de temporalitat (particularment rellevant al sector serveis), els quals són una font de feblesa per al mercat laboral davant una eventual futura recessió.

Espanya: evolució del PIB, de l'ocupació i de les hores treballades totals

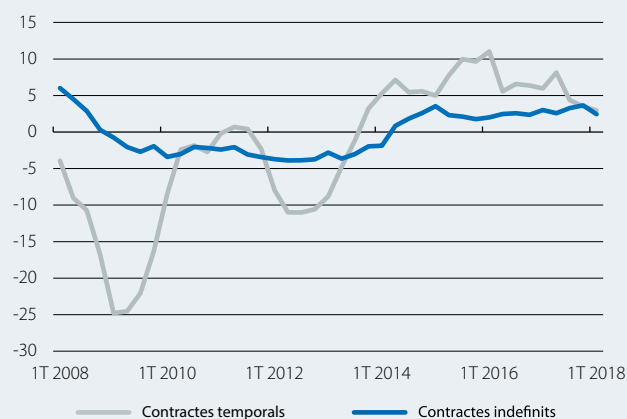
Índex (100 = 1T 2008)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE.

Espanya: ocupació per tipus de contracte

Variació interanual (%)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE.

5. En relació amb el conjunt del sector indústria, construcció i serveis.